

NA STOPĚ TRILOBITA 2019

DANIELA HAVRÁNKOVÁ

Při lednovém udílení cen Trilobit byly v duchu letošního motto vyneseny „ze stínu na světlo“ nejlepší umělecké počiny ve filmu a v televizi za uplynulý rok. Hlavní cenu získala trojdílná televizní série *Čechoslováci v gulagu*.

Výroční ceny, které uděluje FITES (Český filmový a televizní svaz, dříve Svaz filmových a televizních tvůrců) od roku 1966, ovšem s nucenou přestávkou od ledna 1970 do jejich obnovení v roce 1991, se tradičně snaží upozornit na umělecky hodnotná filmová díla, reflektující společenské a mravní hodnoty. O jejich udělení rozhoduje nyní sedmičlenná odborná porota, již v současnosti předsedá teatrolog a mediální kritik Vladimír Just.

Dramaturgie slavnostního večera v Berouně, kterým provázal herec Martin Myšička a do něhož vstupoval se svými čísly i hudebník (a též absolvent FAMU) Vladimír Merta doprovázený houslistkou Jitkou Šuranskou, nechala hlasy

porotců zaznít přímo, zdůvodnění jury pro udělenou cenu vyzdvihlo tak konkrétní přednosti vybraného díla.

Hlavní cenu Trilobit 2019 si odnesla režisérka Marta Nováková za dokumentární trilogii z produkce České televize *Čechoslováci v gulagu*. V sérii se zabývala tragickou historií 20. až 50. let minulého století, kdy bylo v SSSR vězněno přes třicet tisíc nevinných Čechů a Slováků a řada z nich zde zahynula. Mezinárodní dopad vězeňské mašinérie režisérka dohledávala v archivech, s pomocí historiků, rusistů i na základě příběhů konkrétních lidí. Závažné dílo přitom ozvláštnila osobitou animací a neotřelým hudebním doprovodem.

Dokumentární trilogie *Čechoslováci v gulagu* zastupuje sérii oceněných titulů pojednávajících o naší novodobé historii.

Do finálového výběru se letos dostalo více hraných snímků, např. road movie *Všechno bude*.

Přestože v cenách Trilobit v posledních letech tradičně figurují hlavně dokumenty, do finálového výběru se letos dostalo i více hraných snímků, což může být i dobrá zpráva o stavu českého filmu. Cenu Trilobit totiž získala dobrodružná road movie Olma Omerzy *Všechno bude* o dvou klucích v ukradeném autě, která je zároveň držitelkou ceny za nejlepší režii z loňského karlovarského festivalu. Stejně ocenění v Berouně obdržel také obrazově působivý dokument Mariána Poláka *Planeta Česko* o fascinujícím světě zvířat a rostlin kolem nás, na jehož vzniku se podílela i ČT. Cenu Trilobit za režii, scénář a střih si pak vysloužila dynamická koláž o historii českého skateboardingu, dokument *King Skate* Šimona Šafránka.

Při udílení znovu rezonovalo i nedávno uplynulé výročí vzniku

Československa, a sice opět na poli hrané tvorby. Herci Martin Huba a Jan Budař dostali Zvláštní cenu poroty za ztvárnění velkých postav moderních dějin, T. G. Masaryka a Karla Čapka, ve filmu scenáristy Pavla Kosatika a debutujícího režiséra Jakuba Červenky *Hovory s TGM*. A v oblasti moderní historie našeho státu se pohybuje i další z oceněných filmů, životopisný *Toman* Ondřeje Trojana, jemuž připadla poprvé vyhlášená Cena diváků – berounský Klepáček.

Novodobé dějiny rovněž zpracovává televizní cyklus *Rudi prezident*, tvořený celkem pěti portréty čelních politických představitelů z období vlády jedné strany, který je poskládán zejména z dobových zvukových a obrazových záznamů. Zvláštní cena Ferdinanda Vaňka za přínos tohoto

díla rozvoji občanské společnosti tak připadla dramaturgovi Petru Buchtovi. Tohoto ocenění se dočkal i spolek OBRAZ – obránci zvířat a Ekologický blok Nedej se – Občanské noviny za burčující obrazy klecového chovu na velkých českých farmách, konkrétně v emotivním svědectví režisérky Evy Lammelové pro publicistický pořad ČT2, jenž občanskou a investigativní žurnalistikou nastoluje ožehavá témata již od začátku 90. let.

Z celkového výčtu cen je zcela zjevný význam České televize, coby významného (ko)producenta, který dlouhodobě umožňuje vznik mnoha důležitých projektů. A zůstaneme-li ještě u ČT v souvislosti s letošními Trilobity, Cenu Josefa Škvoreckého za mimořádné literární dílo v oboru audiovizuální tvorby

porota udělila Marku Hlavicovi za publikaci *Dramatická tvorba ostravského studia Československé televize (1955–1991)*, která podrobně mapuje programový odkaz hrané tvorby jednoho z regionálních studií.

Dětské porotce nejvíce zaujal vánoční příběh *Přání k máni* režiséra Víta Karase. Cena Vladislava Vančury se pak vždy uděluje za celoživotní dílo mimořádného významu. Letos připadla in memoriam Evaldu Schormovi, jednomu z představitelů československé nové vlny, který působil i jako divadelní režisér. Naopak anticenou Zlatý citrón porota pomyslně ověnčila členy Rady Českého rozhlasu včetně její předsedkyně Hany Dohnalové za bezprecedentní odvolání šéfredaktora stanice Vltava Petra Fischera.

FOTO: ONDŘEJ PROSÍČKÝ

Dokument *Planeta Česko* je jen jedním z oceněných snímků, na jejichž vzniku se podílela ČT.

Možná bude horší život, ale lepší filmy

Z kolika filmů letos porotci vybírali?

Odhadujeme, že jsme letos viděli přes sto titulů, ovšem včetně mnohadílných seriálů. Na rozdíl od řady jiných podobných porot, např. Českého lva, totiž musíme sledovat nejen kompletní českou filmovou tvorbu, hranou i dokumentární, ale vyrovnat se nějak i s audiovizuální produkcí. Takže v průběhu roku sledujeme i televizní či internetové projekty. To, aby každý ze sedmičlenné poroty viděl všechno, samozřejmě není v lidských silách, takže sbíráme každý podle své specializace i tipy pro ostatní.

Měla jste nějakého favorita, který nakonec zůstal bez ceny?

Samozřejmě. S předsedou poroty Vladimírem Justem jsme letos hodně preferovali *Hastrmana*, ale přehlasovali nás. Na čas se nám ho povedlo zase vrátit do hry, ale při definitivním rozhodování jsme museli ustoupit. Ten film není dokonalý, má zjevné chyby, ale vymyká se z letošní hrané tvorby. Odhaduju, že za pár let si jen stěží vzpomeneme na některá z momentálně favorizovaných děl, ale *Hastrmana* si budeme pamatovat.

Nejlepší hraný film byl nakonec snímek Olma Omerzy *Všechno bude*. V čem tkví jeho kvality?

Pro mne osobně je Olmo Omerzu jedním z vůbec nejzajímavějších autorů současnosti, vždycky nabídne nějaký nový úhel pohledu na to, co je zrovna důležité. Inspirovala ho realita – zpráva o tom, že policie zadržela malé kluky, kteří v ukradeném autě bezproblémově projeli půlku republiky. A kolem toho chtěl vystavět příběh kluka, který vypovídá na policii – a protože si vymyslí, tak divák vlastně sleduje celý příběh očima nevěrohodného vypravěče. A tenhle typ vyprávění já mám vůbec nejraději. Omerzu ten nápad bohužel nedotáhl do konce, ale i tak natočil chytrý a přitom divácký film, který vypadá jednoduše, ale dotkne se řady důležitých témat.

Jak moc ovlivnil letošní ročník fakt, že máme za sebou výročí vzniku republiky? Zdá se, že toto téma,

FOTO: MARKÉTA KOBRSKOVÁ

V porotě výročních cen Trilobit zasedá vedle jiných i nezávislá filmová publicistka Alena Prokopová, která též posuzuje vznikající filmy jako členka grantových komisí a jako autorka expertních analýz pro Fond kinematografie. Na výběru cen FITESu se podílela potřeť.

ale i další kapitoly novodobých českých dějin, oslovily jak filmaře, tak diváky.

Tenhle ročník ovlivnilo výročí vzniku republiky skutečně jen natolik, že jsme hodnotili víc veřejnoprávně laděných projektů realizovaných „na objednávku“. Tady vidím zjevný vliv České televize, která u drtivé většiny českých filmů funguje jako koproducent a která má v popisu práce připomínání důležitých výročí. Zájem o témata z moderní domácí historie je ovšem zjevný. Vedle konkrétně načasovaných *Hovorů s TGM* vznikly filmy *Toman* a (zajímavý!) *Zlatý podraz* Radima Špačka nebo původně televizní drama Davida Ondříčka *Dukla 61*. Rok 2019 bude v tomto směru také silný – nabízí výročí palachády a sametové revoluce, což už předznamenalo drama *Jan Palach* Roberta Sedláčka.

Čím to, že se do výběru cen nyní dostává víc hraných filmů oproti minulým rokům? Vypovídá to něco o současné české tvorbě, jde možná i o příslib do budoucnosti?

V uplynulých letech toho v hrané produkci nebylo moc na výběr. Ve sdružení českých filmových kritiků, jehož jsem rovněž členkou, někteří dokonce loni, myslím, uvažovali o tom vůbec neudělit cenu za nejlepší film. Zdálo se totiž, že české tvůrce přítomnost dlouhodobě neoslovovala, nenacházeli v ní tematicky dostatečně silný materiál. České (a slovenské!) dokumenty jsou naopak už řadu let formálně i tematicky zajímavější než hrané filmy a věřím, že i situace v hrané tvorbě se mění k lepšímu. Ta zmíněná vlna historických snímků totiž vlastně formuluje a zviditelňuje aktuální, současná témata. Ve veřejné sféře je to korupce, zklamání z politické scény a práce státních institucí – a k tomu všemu se patrně přidávají důsledky klimatických změn a konce ekonomické prosperity. V soukromé sféře narůstá agrese, obavy z represe a nesvobody. Tak to bohužel funguje i historicky – kinematografie se stává silnou pod tlakem, v reakci na nějakou krizi. Stejně jako lidé. Takže možná budeme mít poněkud horší život, ale lepší filmy. **Autorka je filmová publicistka.**